

Den pauserande
Fritänkaren

Nr. 281 Januari 2020

Tjugoåttonde årgångens andra nummer

Det har hänt förut några gånger att *Fritänkaren* i stället för att bjuda på sina vanliga artiklar om musik, litteratur, film, resor och sådant har presenterat något helt annat, som till exempel (två gånger förut) en pjäs, som dock bjudit på material som varit relevant och typiskt för *Fritänkaren*. Även detta är ett sådant nummer, då vi täckte hela december och januari kalendarium i Midvinternumret, medan detta i stället hänger sig åt andra friheter. Det må nämnas, att en betydande anledning till detta är *Fritänkarens* pågående omfattande skuldsanering, som varit överhängande en längre tid: de två sista åren har varit ekonomiskt kanske vårt livs mest påfrestande vars prövningar bara förvärrats hela tiden genom Skatteverkets och andra byråkratiers försorg (som Pensionsmyndigheten, som vi behagar benämna Senilmyndigheten för dess oförmåga att fatta vilka fakta man framlägger för dem), och det är inte över ännu, om vi dock i förra numret vågade ha förhoppningen att vi hade nått botten.

Därför utkommer detta nummer inte direkt i *hard copy* eller tryckt form utan preliminärt enbart digitalt. Vi hoppas dock från februari ha kommit till rätta med problemen och kunna publicera den i pappersform som vanligt igen, vilket ändå de flesta läsare föredrar.

Innehåll i detta nummer :

Kulturföraktet
Ödesskeppet (drama)

Synopsis: en pianist i London under blitzen 1940, som haft med sig trauma från kriget på kontinenten i franska motståndsrörelsen och inte längre kan spela, försöker desperat komma ombord på ett fartyg med andra emigranter till Amerika, när han inte får visum. I desperation ser han då sin enda utväg vara att begå självmord, men hans hustru råkar just då komma till hans bostad och lyckas avstyra försöket. Vad som sedan händer kan ingen ana.

Fritänkaren, som utkommit med 280 nummer sedan 1992 i både pappersform och på nätet, har aldrig sökt eller undfått något statligt eller kommunalt stöd eller bidrag för sin utgivning, ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Den har aldrig haft någon sponsor. Samtliga tidigare nummer finns tillgängliga på
Wordpress: <https://clanciai.wordpress.com/fritankaren/>

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Donationer mottages med tacksamhet.

Bankkonto: 6682-338 254 102 (Handelsbanken, "Fritänkaren", C. Lanciai)
eller Göteborgs Skrivarsällskaps plusgirokonto, pg 35 86 46 – 8

Glöm inte att ange avsändare!!

Alternativt IBAN-nummer:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 14.1.2020

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

Fritänkarens enda ambition är att göra varje nummer läsvärt från början till slut.

Kulturföraktet

Vad är så föraktligt med kulturen?

Vad är så föraktligt med latin och grekiska?

Varför är det så föraktligt med historisk kunskap?

Varför ville Skolverket ta bort all bibelkunskap
och all kunskap om Antiken ur vår läroplan?

Vad är så föraktligt med all bildning utom att den inte bär sig?

Skall då humanisten skrotas för att hänvisas till socialen eller rännstenen
och hans fattigdom befästas och legitimeras, erkänd som korrekt och riktig,
för att han ej är det minsta praktiskt samhällsnyttig eller lönsam?

Är då den kapitalistiska och ekonomiska aspekten

det allena giltiga kriteriet på vad som är gott och nyttigt?

Har då skönhet, ädelhet, god smak och kreativitet ej någon talan?

Skall de bara köras över, skrotas och föraktas som parasitism?

Då föredrar man barbariet framför civilisationen,
då låter man brutaliteten våldta skönheten och sanningen,
då kör man över humanismen och all mänsklig medkänsla
med robotmässig maskinell okänslighet och hänsynslöshet;
så legitimerar ignoransen sig mot kunskapen
i kortsynt tanklöst blint komplex av mindervärdighet
och gör man den uppbyggliga, bevarande och skapande kulturen till martyrer.

Ödesskeppet

Ett kammarspel i nio scener,

*inspirerat av Sutton Vane's "Outward Journey" (1923)
och filmatiseringen 1944 "Between Two Worlds"*

av Christian Lanciai (2019-20)

Personerna:

En hamnkaptan
Ludwig, landsflyktig österrikisk pianist
Mabel, en passagerare
Jerry, amerikansk journalist
En tjänsteman
Elsa, Ludwigs hustru
Walter, steward
Robert
Ruben
Herbert, läkare
Doris
Harold
Benjamin

Handlingen äger rum i London under blitzen 1940
och ombord på ett fartyg.

Scen 1.

En hamnterminal. En grupp människor sitter och väntar tålmodigt på att något skall hända. Ludwig dyker upp, skärrad och nervös, ser sig om som om han sökte en utväg. En tjänsteman dyker upp, noterar hans nervositet, vänder sig till hela gruppen.

Hamnkaptenen (till Ludwig) Sätt er bara ner och ta det lugnt. Ni kommer alla med.

Ludwig Men jag har inget visum. Jag väntar på mitt visum.

Hamnkapteten Sätt er ner så länge. *(vänder sig till dem alla)*

Var inte oroliga. En bil kommer och hämtar er och för er till fartyget.

(Det hörs sirener och explosioner.)

Mabel (en äldre dam) Det är ett nytt bombanfall!

Hamnkaptenen Var inte oroliga. Ni hör till dem som kommer undan.

Jerry (smått berusad, reser sig) Vi vill komma iväg genast. Var är bilen?

Hamnkapteten Var inte orolig. Den är på väg. Så fort den kommer fram tar den er alla till båten, och ni är säkra.

Ludwig Men jag har inte fått mitt visum ännu.

Hamnkaptenen Kom med här. Ni får följa med till passkontrollen. *(Ludwig följer med hamnkaptenen, som visar honom in till ett kontor.)*

(till tjänstemannen på kontoret) Den här mannen saknar visum.

Tjänsteman Har ni pass?

Ludwig Naturligtvis. Här är det. *(överräcker sitt pass)*

Tjänsteman (synar passet) Hm. Österrikisk medborgare. Intressanta stämplat från Frankrike. Ni har varit aktiv i motståndsrörelsen där?

Ludwig Ja, under flera år. Jag blev tyvärr tvungen att fly ur landet till sist.

Tjänsteman Ni har i alla fall kommit levande undan, och här är ni säkra. Och nu vill ni vidare till Amerika?

Ludwig Ja, så fort som möjligt. Min hustru är amerikanska.

Tjänsteman Ni måste ändå själv ha visum som österrikisk medborgare, då Österrike hör till de länder som vårt land befinner sig i krig med. Tyvärr kräver detta byråkratisk pappersexercis.

Ludwig Kan jag inte komma iväg genast? Det vore ytterst angeläget.

Tjänsteman Tyvärr inte. Handläggningen kommer att ta minst sex månader.

Ludwig Jag kan inte stanna här och vänta så länge. Min situation är förtvivlad. Jag kan inte klara mig här när London dagligen utsätts för paralyserande bombanfall.

Tjänsteman Jag beklagar. Vi kan ingenting göra. Ni måste ge er till tåls.

Ludwig Ni ger mig ingen annan utväg.

Tjänsteman Ni är lycklig som klarat er levande ut ur Frankrike. Det är tyvärr den bästa tröst jag kan ge er. Ni måste ge er till tåls. Har ni klarat er levande ut ur Frankrike lär ni också överleva alla tyskarnas blitzräder mot London.

Ludwig Tyvärr. Min situation är alltför förtvivlad för att ge mig någon ro till tålmod. Jag måste vidare genast. Är det ingenting ni kan göra?

Tjänsteman Tyvärr. Många är i samma sits som ni. Även de måste vänta.

Ludwig Men sällskapet här utanför? De ska med samma båt. Och de får bilskjuts direkt till fartyget.

Tjänsteman De är alla brittiska eller amerikanska medborgare. De har sina papper i ordning. De har inte medborgarskap i något fiendeland. Jag beklagar. Det ordnar sig nog bara ni tar det lugnt och unnar er det tålamod som behövs.

Ludwig Det går inte! (*lämnar kontoret förtoivolad*)

Hamnkaptenen (*återinträder, talar till tjänstemannen*) Kan ni inte göra ett undantag? Han är en erkänd konsertpianist med internationell rang från Wien. Fastnar han här kan det bli en tragedi.

Tjänsteman Han måste ge sig till tåls som alla andra.

Hamnkaptenen (*skyndar efter Ludwig*) Min herre, ni har väl ett hem eller någonstans att bo?

Ludwig Ja, jag har en tillfällig bostad.

Hamnkaptenen Gå hem då och ta det lugnt. Tänk på saken och slå er till ro med en flaska rom, så vaknar ni på bättre humör imorgon.

Ludwig Så enkelt är det inte. Detta var min sista chans. (*skyndar vidare*)

Hamnkaptenen (*för sig*) Bara han inte gör något dumt.

Scen 2. Ludwigs temporära lägenhet, ett ganska sjabbigt kyffe.

Ludwig (*kommer instapplandes, en uppgiven man*) Jag är förlorad. Vad har jag mera att leva för? Allt är förlorat. Jag kan inte spela mera, för mina händer skakar efter alla de upprivande erfarenheterna i Frankrike. Jag flydde till Frankrike efter att Österrike fallit för nazismens diktatur och hoppades kunna fortsätta vara aktiv som musiker i Frankrike, vilket gick bra, tills kriget började. Frankrike föll som ett korthus. Jag gjorde gemensam sak med dem som inte gav upp, framför allt Artur Koestler, men han klarade sig tidigt över till England. Jag blev kvar som partisan på heltid, vilket kostade mig musiken. Min enda chans att återvinna musiken är att lämna kriget, därför måste jag bort från England, men nu blir jag kvarhållen här i det oändliga av byråkratin. Då har jag inget annat val.

(*stänger för fönstrena och sätter på gaskranen i spisen, sätter sig bredvid den i hopp om att det ska gå fort. Då ringer det på dörren, följt av enträgna knackningar.*)

Inte nu! Vem kan det vara? (*vet inte om han ska svara eller inte, när någon bryter sig in*)

Elsa!

Elsa Jag har sökt dig över hela hamnen! På hamnkontoret sade de att du gått hem till dig. Gick det inte att få visum?

Ludwig De bad mig vänta i sex månader. Jag kan få mitt visum om sex månader.

Elsa Kan du vänta så länge?

Ludwig Det vet du att jag inte kan. Jag måste bort från kriget.

Elsa Förstod de inte vem du var? Förstod de inte att du var en internationell pianist av världsrang och att du bara måste över till Amerika?

Ludwig Vad betyder det? Kriget reducerar alla människor till dödliga offer. Ingen kommer undan. Det hjälper inte hur begåvad eller vad du har utträttat eller vad för rykte och status du har. Kriget tar alla med kvasten.

Elsa Men det går inte!

Ludwig Jag vet.

Elsa (känner lukten, ser den påsatta kranen) Men vad håller du på med?

Ludwig Jag såg ingen annan utväg, Elsa. Jag är desperat. Jag kan inte uthärda kriget och den värld som hängivit sig åt det.

Elsa Det går över! Det är som en storm som man bara måste uthärda och överleva! Du måste ge dig till tåls!

Ludwig Det sade också hamnkaptenen. Tror du det hjälper? Jag är förlorad, Elsa. Jag orkar inte längre. (*visar sin hand*) Se, Elsa! De skakar! Jag kan inte hålla dem i styr längre! Jag kan inte koncentrera mig då bekymren hela tiden överfaller mig och saboterar musiken! Jag klarar inte av det längre!

Elsa Men du får inte ge upp! Det är det sista man får göra!

Ludwig Jag vet, men jag är inte mer än mänsklig, och jag vet när min väg tar slut.

Elsa Men där var ju andra på hamnkontoret också. De väntade alla på en bil som skulle ta dem till fartyget. Vi skulle med samma fartyg. Det är bara vi som fattas. Det måste finnas ett sätt för oss att klara oss ombord ändå.

Ludwig Som fripassagerare?

Elsa Som vad som helst! Det finns alltid plats i lastrummet!

Ludwig Det är för sent, Elsa.

Elsa Det är aldrig för sent! (*trafik utanför tillsammans med alla bombkrevaderna*) Se, Ludwig! Där kommer vår bil! Våra medpassagerare skall alla med den! Vi måste skynda oss ner och komma med!

Ludwig Rädda dig du, min älskade, men jag är österrikisk medborgare och politiskt en fiende till er.

Elsa Prat! Ditt enda medborgarskap är musikens!

Ludwig Säg det till passkontrollen. (*En plötslig explosion utanför.*)

Elsa (skyndar tillbaka till fönstret) Det var bilen! En bomb träffade bilen! Jag hoppas de andra klarade sig undan!

Ludwig Elsa, antingen ger du dig iväg nu och hinner med båten, eller också stannar du kvar här och dör med mig.

Elsa Du har således gett upp?

Ludwig Ja, för detta livet. Mitt liv är förstört av kriget, och jag sitter fast i dess dödsfälla, men du kan klara dig.

Elsa Jag lämnar dig aldrig.

Ludwig Dö då med mig. Jag känner att gasen börjar verka.

Elsa (omfamnar honom) Ludwig! Ge inte upp! Lev för musiken?

Ludwig Vilken musik? Världspolitiken har dödat den. (*slocknar*)

Elsa (omfamnar honom fortfarande) Det här går inte. Vi kan inte acceptera detta. Men jag kan inte överge dig. (*lutar sig mot honom, sätter sin kind mot hans*) Om du ger upp

måste jag följa dig, för jag vägrar att överleva ensam. Kom då, min älskade, och låt oss ge oss ut på den eviga resan. (*i sin omfamning av honom slocknar hon med honom*)

Scen 3. Ombord på fartyget, på däck.

Elsa kommer med Ludwig.

Ludwig Hur hamnade vi här?

Elsa Jag vet inte. Vi bara är här.

Ludwig Det verkar nästan överkligt.

Elsa Men det är rätt fartyg, och vi är på väg till Amerika.

Ludwig Var det du som fick mig ombord?

Elsa Jag minns inte. Jag minns bara explosionen utanför och bilen som gick upp i rök som alla våra medflyktingar skulle med, men på något sätt tycks vi ha klarat oss ombord ändå.

Ludwig Kanske hamnkaptenen lät mig löpa.

Elsa Jag såg honom aldrig. Men vi kom definitivt iväg under exceptionella förhållanden.

Ludwig Som vad?

Elsa I smyg. Fartyget är hemligt. Man får inte beträda andra områden ombord än vårt passagerardäck, och man får inte ställa frågor till besättningen eller befälet.

Ludwig Vad är det för befäl?

Elsa Jag vet inte. Jag har inte sett någon av det.

Ludwig Det måste ju finnas någon befälsperson som står i kontakt med passagerarna.

Elsa Ja, det måste åtminstone alltid finnas en steward.

Ludwig Vi får säkert träffa honom.

Elsa Men inte ens han får säkert svara på frågor om fartygets position och destination.

Ludwig Det räcker att vi vet att vi är på väg till Amerika.

Elsa Ja, vi får förmoda det. Ingenting annat är möjligt.

Ludwig Ska vi gå in och se om vi hittar något folk ombord?

Elsa Det måste finnas andra passagerare om inte annat.

Ludwig Precis. (*De går in i fartyget.*)

Scen 4. Lobbyn.

Jerry (står vid baren när Ludwig och Elsa inträder) Välkomna, medpassagerare! Ni har tur! Baren är öppen och välförsedd! Det är bara att välja vad man vill ha – allt ingår i biljetten.

Ludwig Så ni kom med ombord. Hur gick det med de andra som satt och väntade? Vi trodde ni alla förolyckades i bilen som träffades av en bomb.

Jerry De är alla här. Vi klarade oss allihop. Vi kom undan. Det är bara att fira. Och här sitter vi nu som privilegierade passagerare i första klass på ett kryssningsfartyg på väg till Amerika. Vi kan inte få det bättre.

Stewarden (vänligt) Vad får det lov att vara?

Ludwig Är ni vår steward?

Jerry Han heter Walter och är älskvärldheten själv. Han är bara här för att göra överfarten så angenäm som möjligt för oss.

Walter Behagas det något, Madame?

Elsa Tack, jag tror en konjak skulle sitta bra.

Jerry Och du då, flyktingfrände? Vad flyr du ifrån?

Ludwig Varför tar du för givet att jag är en flykting? Jag hade kunnat stanna i England.

Jerry Vi är alla flyktingar här ombord. Det är därför vi är här. Jag har noga utforskat fartyget, alltså de delar som vi har tillträde till. Vi är begränsade till vårt däck och våra hytter och får inte försöka komma upp på kommandobryggan eller någon annan avskärmad del av båten. Man kan säga att vi är fångar och inspärrade, men vi har ju hela havet framför oss, och de delar av fartyget som är tillgängliga för oss är alla de bästa: baren, restaurangen, lobbyn, salongen, våra hytter i första klass – allt det bästa.

Elsa Det låter för bra för att kunna vara sant.

Jerry Ja, icke sant? Det är för bra för att kunna vara sant, men ändå kan vi inte förneka att vi är här.

Ludwig Vad har du fått veta om våra frihetsinskränkningar?

Jerry Stewarden är den enda medlem av besättningen vi får tala med. Vi får aldrig ens se någon av de andra. Men inom de bästa delarna av båten är vår frihet total.

Elsa Blir det middag?

Jerry Ganska snart, tror jag. Den ingår i biljetten.

Ludwig Hur fick ni biljetter? Jag fick aldrig något visum.

Jerry Det löste sig. Vi som skulle med bilen som exploderade hade redan biljetter. Hur ni kom ombord vet jag inte.

Ludwig Det vet inte vi heller.

Jerry Vad är det sista ni minns?

Elsa Jag och min man var i min mans lägenhet. Han hade försökt komma med er men hänvisats till en obestämd visumväntetid. Jag fann honom där. Medan vi var där såg vi er bil komma och hämta er och hur den blev bombad och exploderade. Vi trodde ni alla satt inne i bilen. Vi trodde först vi var lyckligt lottade som inte kommit med den.

Jerry Ja, ni är verkligen lyckligt lottade som är med oss ombord. Vi är ett privilegierat gäng som kommit undan med blotta förskräckelsen. Men här är vi nu och säkrare på havet än någon engelsman i land.

Ludwig Men det förekommer ju ubåtar. Vi lever ju under krigets värsta terror överallt och även på havet.

Jerry Därför får vi aldrig visa något ljus när vi går ut. Därför går båten så tyst och långsamt. Allt handlar om säkerhet.

Elsa Är ni alla flyktingar?

Jerry Nästan. Men på olika sätt. En är på flykt från rättvisan. En är på flykt från sina kreditorer. En annan är på flykt från sina personliga problem.

Elsa Och ni?

Jerry Jag är inte på flykt. Jag reser hem. Jag är journalist och ämnar skriva ett reportage om de stackars skeppsbrutna människorna ombord. Ni passar bra in i bilden. (*till Ludwig*) Jag har förstått att ni varit med i franska motståndsrörelsen och ådragit er psykiska skador av kriget och därför vill bort från det.

Elsa Det är värre än så. Han är pianist och kan inte spela längre på grund av skakningar.

Jerry Post-traumatiskt stress-syndrom?

Ludwig Ja, det kan kallas så.

Jerry Det är vanligt nu för tiden. De flesta lider av det, och de flesta går under i det.

Elsa Det är därför Ludwig till varje pris måste bort från kriget.

Ludwig Jag finner havet mycket lugnande.

Jerry Passa på och njut. Det blir en lång resa, då skeppet seglar så långsamt som möjligt.

Ludwig Ja, man kunde tro det var ett sjukhuskepp.

Jerry Det kanske det är, men vi får i så fall aldrig träffa de andra avdelningarna och deras patienter. (*Robert gör entré.*) Här kommer Robert.

Robert Det trodde jag väl, Jerry, att jag skulle finna dig här vid baren.

Jerry Var skulle du väl annars ha kunnat hitta mig? Jag visste att du skulle bli den första att dyka upp här, men dessa två hann faktiskt före.

Robert Vilka är de?

Ludwig Och vem är ni? Jag kan inte minnas att jag sett er bland de andra som väntade på att bli körda till skeppet.

Jerry Tillåt mig att presentera honom. Robert är den maximala flyktingen. Han är det mest typiska krigsvrakat av alla. Han råkade illa ut i det förra världskriget och har aldrig återhämtat sig. Han har aldrig funnit sig till rätta i världen efter 1918 och aldrig kunnat vistas bland människor då han är alltför känslig genom sin bestående krigsskada. De som drabbades av granatchock i det förra världskriget är oräkneliga och samtliga är skadade för livet, och Robert är bara en av dem. Hur kom du ombord, Robert?

Robert Jag borde ha bombats i London tillsammans med alla de andra oskyldiga som hamnade under bomberna, men på något sätt kom jag undan. Jag vet inte hur jag hamnade här. Jag är som en malplacerad gäst på en fest som kommit fel och kan inte orientera mig i den sköna nya värld som bara för att det första världskriget tog slut efter bara fyra år beslöt att sätta i gång ett nytt värre världskrig som skulle vara längre. Tro mig, det här kriget kommer att hålla på tills vi alla är döda. Men än så länge är vi tvungna att överleva och uthärda helvetet hur litet vi än vill det, och tro mig, vi kommer att få fan för det för att vi lever när vi borde vara döda. Sådant har

mitt liv varit ända sedan det förra krigsslutet. Jag accepterar inte den nya världen och kan inte anpassa mig i den. Jag är omöjlig i den och anses och är stämplad som en mer eller mindre galen utbölning som inte har i denna världen att göra, men jag menar mig veta bättre. Det är inte mig det är fel på. Det är världen. Den spårade ur totalt 1914, och bara för att den funnit sig i sin urspårning och aldrig bemödat sig om att försöka hitta vägen tillbaka har den själv satt i gång en ännu värre urspårning genom ett nytt ännu värre världskrig. Har jag rätt eller har jag fel? Jag lever och säger vad jag vet och förkunnar min sanning, och eftersom jag inte är död när jag borde vara det har jag rätt. Hade jag fel, och hade världen rätt i att utdöma mig som anakronism, så skulle jag inte vara här utan död. Men vilka är ni?

Elsa Det här är den världsberömda konsertpianisten Ludwig Lewenhaupt, liksom ni ett offer för kriget och ett vrak som slungats upp ombord på detta sällsamma skepp som färdas som ett mysterium över havet, och även han lider av ett post-traumatiskt stress-syndrom – han kan inte mera ge konserter, för hans händer skakar efter krigsupplevelsorna i Frankrike. Vi trodde vi skulle finna en säker fristad i England genom vår vän Artur Koestler, men så började de bomba London, och Ludwig nästan tappade förståndet när han blev nästan helt ifrån sig. Vi måste bara lämna England, eftersom kriget nu kommit till England.

Robert Ni flyr som alla andra.

Ludwig Och som ni.

Robert Men jag flyr inte världen. Jag flyr historien. Jag förnekar den och kan inte acceptera den, jag förbannar den för vad den gjort med världen och mänskligheten, och jag betecknar historiens gång som en meningslös universell bärsärkargång som det mänskliga förnuftet bara inte kan acceptera och tolerera. Den som tänker måste ta resolut avstånd från världen och historien. Den är inte för människorna längre och för deras välfärd utan för deras destruktion. Världen och den mänskliga civilisationen har blivit självdestruktiv, och därför förkastar och förbannar jag den, för jag vill trots allt leva.

Ludwig Har ni vänner i Amerika?

Robert Inte som jag vet, men det struntar jag i. Jag litar på Jerry.

Elsa Jerry är bara en självsvåldig och allmänt ratad journalist som bara kan dricka.

Jerry Tack för det. Jag känner mig hedrad och lika högt uppsatt som Robert här som en obotlig krigsinvalid både kroppsligt men ännu mer i själen, för han kan aldrig mer bli mänsklig.

Robert Nej, det är mänskligheten som aldrig mer kan bli mänsklig. Därför tar jag avstånd från mänskligheten för att jag vill vara mänsklig.

Jerry Ett klokt beslut. Ge honom en dubbel, Walter.

Walter Så gärna. (*häller upp en dubbel whisky åt Robert*)

Robert Och du din godmodiga uppappare, vad spelar du för roll egentligen i denna mystiska resa mot ingenstans? Du bara håller god min men torde veta allt om fartyget som ingen av oss får veta.

Walter Jag sköter bara mina plikter. Ställ inga frågor, så slipper ni få veta vad ni inte vill veta.

Robert Är det så enkelt? Är det den order du har fått? Litar befälet på dig att du ska följa den regeln?

Walter Min vän, jag har inget val. Jag bara sköter min sak. Sköt ni er, så sköter jag er så att ni alla blir nöjda. Vad mer kan ni begära?

Robert Den idealiska stewarden. Vad vet du om honom, Jerry?

Jerry Ingenting mer än du. Han är en godmodig sfinx som förplägar oss och gör det med den äran.

Elsa Blir det middag snart, Walter? Vi börjar bli hungriga.

Walter Alldeles strax. Jag tror de redan håller på att duka upp i middagssalen.

Elsa Jag tror vi alla är ganska hungriga. Där får vi säkert träffa fler passagerare.

Jerry Det kanske börjar bli dags att dra sig ditåt. Vad säger du, Walter?

Walter Sug på några drinkar till, så kan ni sedan sakta börja dra er ner till middagen. Ni har all tid i världen och inga tider att passa, så det är bara att ta det lugnt och njuta.

Elsa Vad kan vi mer begära? Livet ombord börjar mer och mer likna den idealiska existensen, i kontrast mot blitzten i London.

Walter Det är kanske det som är meningen.

Robert (till Jerry) Jag tror att Walter vet något högst väsentligt.

Jerry Jag tror han vet allt, men han får inte tala om det.

Walter Min uppgift är att sköta om er till ert eget fromma, inget annat. Och jag gör det gärna.

Jerry Då kan vi gott unna oss några drinkar till, eller hur, Robert?

Robert Absolut.

Jerry Kom, Ludwig och Elsa, och håll oss sällskap. Ni tål väl sprit?

Ludwig Jag tackar aldrig nej till ett glas vitt vin.

Elsa Inte jag heller.

Jerry Så ska det låta! Ursäkta att jag håller mig till whisky.

Robert Whisky är universalmedicinen som världens främsta livselixir. Jag håller med dig, Jerry. (Alla får sina drinkar.)

Jerry Skål då! (De skålar tillsammans.)

Scen 5. Middagssalen.

Gästerna kommer gradvis in och placerar sig, alla med ansiktena utåt mot publiken.

När de satt sig börjar de gradvis förse sig med mat från buffén, vänligt ledda av stewarden, som dirigerar det hela. Ingen annan personal är synlig.

Allmänt småprat, tills alla har satt sig bekvämt med rågade portioner.

Walter Ni är alla hjärtligt välkomna. Det är rederiets uppriktiga önskan att ni alla skall må så väl som möjligt under resan och aldrig sakna något, allra minst mat eller dryck.

Ludwig (reser sig) Tack, Walter, men nu när vi alla är här och församlade och det inte tycks infinna sig någon mera vågar jag ställa frågan öppet till er alla: Är det någon av er som vet hur han eller hon alls kom ombord?

Mabel Vi har väl alla våra biljetter.

Jerry Ludwig och hans fru kom ombord utan biljett.

Walter Tillåt mig att besvara frågan och skingra alla frågetecken i saken. Ja, ni har alla era biljetter, och ni kom alla ombord i sista minuten, medan Ludwig Lewenhaupt och hans hustru höll på att komma på efterkälken, men då skeppet var unikt och särskilt iordningsställt för att transportera passagerare i yttersta nödläge över till Amerika från det överhängande hotet i England med dagliga och nattliga bombräder över London, gjorde befälet ett undantag och lät även herrskapet Lewenhaupt komma med fastän de inte ens hade giltiga visumhandlingar.

Ruben Är det någon som minns något av formaliteterna vid påstigningen ombord?

(Alla tittar på varandra som i ett försök att få ett svar av grannen, medan de alla mer eller mindre skakar negativt på huvudet.)

Det var det jag misstänkte. Ingen vet något, och vår steward vägrar svara på frågor.

Walter Jag får inte svara på frågor. Det är för ert eget bästa.

Mabel Bilen vi skulle med exploderade ju. Det kan ha gett oss alla något av en chock. Efter en chock är det få som minns någonting av saken.

Ruben Ni menar att ni alla skulle ha drabbats av samma chock och mer eller mindre som chockade sömngångare ha tagit er ombord?

Herbert Jag råkar vara läkare. Det är ett känt faktum, att råkar man ut för en chock utplånas minnet av allt som ledde fram till chocken tills man vaknar upp ur den efteråt. Till exempel, om en pojke blir träffad och blixten ute på landet kan han sedan vandra omkring hela natten utan att veta vart eller var han är, tills han vaknar upp efter att chocken har lagt sig.

Jerry Robert, du blev ju chockad för livet av det förra världskriget, då du aldrig kommit över din granatchock. Kan det ha varit så, att vi blev för chockade av bombnedslaget på bilen vi skulle med för att efteråt kunna veta vad vi gjorde och sålunda vallades ombord som sömngångare?

Herbert Robert vet vad chocker kan ställa till med, och jag vidimerar att det kan ha varit just så som du framlägger, Jerry. Vet ni någonting om proceduren för passagerarna innan fartyget kastade loss, Walter?

Walter Jag kan intyga att ni alla vallades ombord. Vi fick helt enkelt ta hand om er.

Herbert Är svaret tillfredsställande, herr Lewenhaupt?

Ludwig Någorlunda.

Elsa Och då skulle alltså vi ha kommit med så att säga på sladden.

Walter Ja. Men det enda viktiga är att ni lever och att ni mår väl ombord. Förse er nu ordentligt. Om något tar slut kommer det strax att fyllas på.

Doris Det förklarar inte mysteriet hur vi alla kunde överleva bilbomben.

Jerry Ludwig och Elsa var inte med i bilen.

Doris Men alla vi andra var.

Herbert Minns ni bomben, Doris?

Doris Jag minns skräcken inför hur vi hörde bomben tjutande störta ner, och jag tror vi alla visste att den måste träffa oss eller åtminstone strax i närheten. Var den slutligen träffade vet jag inte och minns jag inte.

Herbert Men ni minns att ni tog er levande ur bilen?

Doris Nej, jag minns ingenting efter att bomben tjutit färdigt.

Herbert Det bekräftar mina teorier.

Harold (reser sig) När vi ändå håller på att undersöka anledningen till vår sällsamma belägenhet här måste jag få ställa er alla några frågor, för vi vore inte alla här om vi inte hade något gemensamt. Åtminstone är jag övertygad om att ödet fungerar på det sättet. Min första fråga är: känner ni också som jag, eller någon av er, att vi har hamnat i något som närmast liknar ett Limbo?

Mabel Limbo? Vad är det?

Ludwig Det är helvetets förgård. Där hamnar alla de som varken hamnar i helvetet, himmelen eller skärselden. Där finns alla rättfärdiga hedningar från före Kristi tid. Det är som ett vacuum. Hur känner ni det som?

Harold Min känsla är av en existens som varken är liv eller död.

Jerry Men för tusan, vi har ju allt här ombord! Vår existens här är rena paradiset! Vi får alla äta oss mätta och bara av vad som är gott, vi får dricka oss otörstiga i obegränsade kvantiteter av vilka ädla drycker som helst, och vi har en gudasänd steward som vinnlägger sig om att bara förgylla livet för oss så länge vi är ombord. Gud vet vad som sedan väntar oss för helveten när vi stiger i land. Kanske kriget också kommer till Amerika så att vi får fly vidare till Sydamerika.

Harold Då kommer jag till nästa fråga. Ni, Jerry, är ensam ombord, och ingen av er har tagit med er någon familj, utom ni, herr pianisten, som fått er hustru med er. Men alla ni andra verkar precis som jag vara helt ensamstående. Hur är det? Har ni släktingar i Amerika som tar hand om er när ni kommer i land? Har ni några närmast sörjande kvar i England om vårt fartyg plötsligt skulle bli torpederat av en tysk ubåt? Vilka av er har någon familj alls?

Doris Jag är ensam. Det ska gudarna veta. Jag lämnade England för att äntligen bli av med alla karlar.

Mabel Jag är änka och har inget kvar att leva för utom en dotter i Amerika.

Harold Och ni andra* Är ni också ensamstående? (*De flesta nickar.*) Det var det jag trodde. Ödet har fört oss samman på en resa som verkar leda ut i tomma intet, och ingen av oss förstår riktigt hur hon hamnade ombord. De flesta tycks ha klarat sig som genom ett under från en bombad taxi som ingen vet om den klarade sig hit eller inte, men ombord kom vi alla. Vi står inför ett ofantligt mysterium som omfattar oss alla och som det kanske är vår uppgift, tilldelad oss av ödet, att lösa.

Ludwig Åtminstone att gå till rätta med.

Benjamin Herr Lewenhaupt, ni är ju en berömd pianist. Hur vore det om ni skulle spela litet för oss? Vi har en fin flygel här i salen, och vi saknar underhållning, medan alla vet att ni är kvalificerad som pianist. Vill ni inte?

Ludwig Jag lider av en svår skada efter sviterna av kriget och dess chocker i Frankrike, som gjort mig darrhänt, och jag kan inte längre spela felfritt.

Jerry Vad spelar det för roll bara ni spelar?

Ludwig Men det är pinsamt. Jag vill inte att andra skall höra när jag spelar fel.

Herbert (*går fram till honom*) Låt mig se på era händer. (*Ludwig räcker fram sina händer.*)

Ursäkta mig, herr Lewenhaupt, men jag kan inte se den minsta darrning i era händer.

Ludwig (*synar själv sina händer närmare. Efter en stund:*) Vid min själ, jag tror skakningarna upphört.

Herbert Det måste vara den hälsosamma havsluften.

Elsa (*kommer fram och ser också händerna*) Du skakar inte alls! Det är sant! Det har gått över!

Jerry Alltså kan han spela för oss.

Benjamin Vi ska inte tvinga honom, men åtminstone kunde han försöka.

Ludwig Ni har bett om det. Ni tar risken. Jag ansvarar inte för följderna. (*går ut till flygeln och sätter sig utom synhåll och börjar spela, försiktigt först, sedan djärvare: Chopins ballad i G-moll*)

Jerry Jag visste att han kunde spela.

Benjamin Det visste vi alla.

Doris Jag kan inte höra att han spelar fel.

Herbert Om han gör det maskerar han det väl. Alla pianister spelar fel ibland, men om de är goda märks det inte utom av dem själva.

Elsa Jag är så glad för hans skull. Han har återfått greppet och anslaget. Nu kan han fortsätta spela hela resan som om kriget aldrig varit.

Mabel Om han kan spela så att vi glömmet kriget kan ingen spela bättre.

Elsa Det är det han gör.

(*Ludwig har avbrutit sig efter den första genomföringen och kommit in igen.*)

Benjamin Sluta inte! Spela mera!

Ludwig Jag måste hämta mig emellan. Jag har inte spelat det stycket på väldigt länge. Jag behöver öva mera.

Elsa Här kan du öva varje dag.

Ludwig Jag vet, och det tänker jag göra.

Harold Med er musik har ni fört oss direkt ut i evigheten.

Ludwig Tacka Chopin för det.

Harold Nej, vi har er att tacka för det, ty det är ni som levandegjort Chopin.

Ludwig Han har aldrig dött.

Harold Men jag hoppas ni fortsätter hålla honom levande.

Ludwig Lyckligtvis är det många fler än jag världen över som bemödar sig om den saken.

Herbert Jag är glad för er skull att era skakningar är över.

Ludwig Det är som ett mirakel. Det måste vara den goda sömnen till havs. Ända sedan jag kom ombord har jag sovit gott alla nätter, medan jag tidigare alltid hade hemiska mardrömmar eller inte kunde sova alls.

Herbert I likhet med så många andra som berörts av kriget.

Elsa Du har inte tagit efterrätten ännu, Ludwig.

Ludwig Nej, jag kom just tillbaka för att göra det. Sedan skall det smaka gott med en kopp kaffe.

Benjamin Gudadrycken framför alla andra.

Ludwig Jag är benägen att hålla med er.

Jerry Vad är det för fel på whisky?

Benjamin Det är inget fel på whisky, men kaffe är mera välgörande i det att det inte är lika berusande.

Jerry Menar ni då att berusning inte är välgörande? Kan det vara fel? Betänk vår situation! Vi har sluppit levande från Englands bombhelvete men inte sluppit kriget för det! Vi färdas i hemlighet över Atlanten med släckta lanternor som ett spökskepp om natten och i långsam fart för att motorerna inte skall väcka ubåtars uppmärksamhet, som längtar efter att få sänka vilka fredliga engelska skepp som helst. Vi kan bli sänkta i vilket ögonblick som helst. Vi seglar inte ens i konvoj. Och är det då fel och ohälsosamt att dricka sig berusad? När skeppet ännu till bjuder på det?

Benjamin Det har jag inte sagt.

Jerry Men ni föredrar tillnyktringskaffe.

Benjamin Min vän, drick för all del hur mycket ni vill av vad ni vill, men låt mig dricka mitt kaffe.

Jerry Jag ville inte hindra er.

Benjamin Och jag ville inte hindra er.

Jerry Då är vi överens.

Benjamin Herr steward, jag kan inte nog förundra mig över skeppets generositet mot sina tappra passagerare. Ni bjuder på en överdådig middagsbuffé och drinkar i obegränsade kvantiteter och ursäktar det med att det ingår i biljetten, men ärligt talat tvivlar jag på det. Vår biljett sade ingenting om att middag och drinkar ingick. Er generositet ger mig nästan intryck av att vara avsiktlig som om det ändå vore ofrånkomligt att vi alla skulle dö ombord eller att detta skulle vara vår sista resa. Kan ni förklara denna svårförståeliga generositet för mig?

Walter Ärligt talat förstår jag den inte riktigt själv. Jag vet bara att jag har mina direktiv, och då de ändå är absolut positiva och uppbyggliga har jag ingenting emot att följa dem till punkt och pricka.

Benjamin Så ni kan inte hjälpa oss lösa mysteriet?

Walter Vilket mysterium?

Benjamin Det som Harold talade om, varför vi alla är här, hur en gemensam nämnare ändå tycks ha fört oss samman, vad som egentligen hände med taxibilen som exploderade som ändå förde oss ombord, det faktum att ingen minns incheckningen, som om vi alla smusslats ombord, och allt annat mystiskt ombord. Ni är ju faktiskt det enda befäl ombord vi någonsin sett röken av.

Walter Det ingår i bestämmelserna. Just för att ni är benägna att ställa frågor om er belägenhet hålls ni av säkerhetsskäl berövade all möjlighet till kontakt med dem som styr fartyget.

Benjamin Det enda som jag kan konstatera som något säkert med vår resa är det faktum att vi ändå seglar framåt.

Walter Alltid något.

Benjamin Men kommer vi fram till Amerika?

Walter Det får vi se då.

Benjamin Ja, det tar väl några dagar och några till, med den snigelfart vi färdas med.

Walter Som väl är så är vädret gynnsamt. Jag har hört goda väderprognoser för hela resan.

Benjamin Skönt att veta att vi i alla fall inte kommer att köra på något isberg.

Walter Det är nog det sista som kan hända oss.

Benjamin Det låter betryggande.

Harold (kommer fram) Vad säger stewarden? Kan han hjälpa oss till rätta i det stora mysteriet?

Benjamin Han är mycket hjälpsam men gör bara mysteriet svårare.

Harold Vad tror ni själv? Hur kom ni själv hit?

Benjamin Jag smet från mina kreditorer. Jag var bankrutt, och alla ville få mig levande. Jag hade inget kvar att ge. Det var bara att smita iväg med första bästa atlantjätte.

Harold Och ingen familj?

Benjamin Min hustru lämnade mig för länge sen, och mina damer har alltid lämnat mig.

Harold Ett vanligt öde hos oförfärdiga ungar. Var ni lyckligt gift?

Benjamin Inte alls.

Harold Då var det väl lika bra att hon lämnade er.

Benjamin Ärligt talat, jag brydde mig inte om det. Det var mig tämligen likgiltigt om hon lämnade mig eller hängde kvar vid mig. Vi hade haft vårt lilla roliga, och det hade tagit slut med tiden.

Harold Och era andra damer gjorde på samma sätt?

Benjamin Ja, men de tröttnade tidigare.

Harold Jag anser alla ungar lyckligt lottade för att de är ungar och kan stå ut med det. Känner ni er aldrig ensam och i saknad av fruntimmerssällskap?

Benjamin Säger inte Bibeln: "Det är inte bra för mannen att vara ensam." Jo, visst känner jag mig ensam, men ändå är jag hellre det än fast för något rivjärn.

Harold Jag kunde nästan säga det samma.

Ludwig (till Elsa) Harold's framträdande gav mig något att tänka på. Har du lust att följa mig med ut ett tag?

Elsa Jag tackar aldrig nej till möjligheten till frisk luft.

Ludwig Då tar vi en paus. Vi kan fortsätta delta i banketten senare. Kom!
(*De går diskret ut.*)

)

Scen 6. På däck.

Elsa Vad var det du kom att tänka på?

Ludwig Vad Harold gjorde där inne var att ifrågasätta hela vår existens. Det fick mig att undra och börja tänka efter.

Elsa Vad kom du fram till?

Ludwig Det vet jag inte ännu, och det var det jag ville diskutera med dig. Kanske du har samma känslor, aningar och förnimmelser. Jag kan inte riktigt orientera mig i dem ännu.

Elsa Berätta!

Ludwig Harold poängterade att vi alla har något gemensamt, vår ensamhet, vår utsatthet, vår brist på familjer, och de underliga omständigheterna kring att vi hamnade här.

Elsa Berätta, hur obehagligt det än kan vara.

Ludwig Vi vet ju inte själva hur vi egentligen kom hit. Vi minns inte. Samma är det med de andra. De verkar alla ha kommit med bilen, men ingen vet hur de kom ut ur den när den exploderade. Vi såg ju faktiskt från fönstret hur den bombades och brann.

Elsa Vi kunde inte se om våra vänner var ombord i den.

Ludwig Nej, det kunde vi inte, och det lämnar alla möjligheter öppna. Men tänk då på vår egen situation. Jag hade satt på gaskranen, och gasen strömmade för fullt, jag skulle ha dött, om inte du plötsligt kom in. Det avbröt min föresats, men kom vi någonsin för oss att stänga av gasen?

Elsa Nej.

Ludwig Där har vi det.

Elsa Men när bilen exploderade utanför gick ditt fönster sönder, och vi gick dit för att se vad som hänt. Det borde ha avbrutit gasningen av rummet.

Ludwig Men tänk om det inte gjorde det tillräckligt. Tanken som slog mig, var inför Harold's anförande, med påtalandet av det överkliga i allas vår situation ombord, som han liknade vid en existens i Limbo, att – tänk om vi alla är döda?

Elsa Vad menar du?

Ludwig Tänk om vi alla hamnat i en existens efter döden? Tänk efter. Vi borde ha dött av gasförgiftningen, vi var ju redan ganska omtöcknade när bilen exploderade, och alla som satt i bilen borde ha brunnit upp i den. Tänk om de gjorde det. Ingen av oss var beredd på döden, utom möjligen jag, som tänkt på självmord redan länge. Men så kom du och fick mig på bättre tankar och så att säga återkallade mig till livet och lusten att leva. Tänk om vi alla blev hängande någonstans mellan livet och döden? Vi avbröts alla i vår avsikt att rädda våra liv – och hamnade här.

Elsa Menar du att möjligheten finns att vår existens och vi alla är överkliga?

Ludwig Ja, jag vill gärna undersöka den möjligheten.

Elsa Det är omöjligt. Faktum är ju att vi alla är verkliga. Vi äter och njuter av god mat och drycker. Vår steward är verklig fastän han varken var med i bilen eller uppe hos oss. Vi hade aldrig sett honom tidigare. Skeppets alla skyddsåtgärder för

att undvika att bli uppmärksammade av ubåtar är helt normala. Vi får inte glömma kriget och dess ohyggliga verklighet. Att befälet vidtagit extra säkerhetsåtgärder egentligen bara för att skydda oss är också logiskt. De lämnade oss i alla fall en steward att ta hand om oss. Och din musik. Om någonting är verkligt är det den. Du kan spela igen och bättre än någonsin, vilket du själv attribuerar till den friska havsluften och att du kan sova gott för första gången på länge. Nej, Ludwig, allting är övertygande hur överkligt och underligt det än är. Det är verkligheten som är extremt absurd och inte vi.

Ludwig Men är det inte litet för bra för att vara sant? Vi kom ombord utan biljetter och bjuds ändå på samma byffé och obegränsade bartillgång som alla andra. Och hur sällsam har inte vår resa hittills varit? Dimmorna har aldrig lättat, vi har aldrig sett horisonten ännu, och de gör att vi liksom svävar på moln hela tiden, vilket accentueras av att båten går så mjukt och nästan överkligt tyst. Allt ombord är som en dröm. Och det vet jag om drömmar, att de ofta kan förefalla verkligare än verkligheten. Man kan känna dofter i drömmen, man kan uppleva nära relationer och materiella föremål, det finns alltid något konkret i drömmen som länkar den till verkligheten hur absurd och ologisk drömmens berättelse och intriger än kan vara, och så är det också med livet här ombord.

Elsa Jag tror ändå mera på din musiks verklighet än på vår verklighets verklighet. Har vi inte varandra? Älskar vi inte varandra? Känner vi inte när vi kramas, och upplever vi inte varandra som mer än verkliga i vår intellektuella samvaro här ute på däck? Känner vi inte den friska luften? Nej, Ludwig, allting här är verkligt och verkligare än någon dröm kan vara.

Ludwig Jag hoppas du har rätt.

Elsa Ska vi gå in till de övriga, innan de börjar undra var vi är, och kanske blir oroliga för att vi hoppat över bord?

Ludwig Det är nog det sista vi lär göra, i synnerhet med tanke på att vår undersökning av denna extraordinära verklighet egentligen bara har inletts.

Elsa Låt oss fullfölja den och höra vad de andra kan ha att säga om saken.

Ludwig Jag misstänker att de alla är lika konfunderade och undrande inför situationen som vi.

Elsa Det misstänker jag också.

Jerry (visar sig) Ursäkta att jag avbryter. Så ni tror att vi alla är döda?

Ludwig Nej, vi bara undrar.

Jerry Tror ni att vi någonsin kan få någon klarhet i saken? Livet är ju i själva verket lika överkligt och otroligt som döden.

Ludwig Ser du dem som två olika dimensioner av samma existens?

Jerry Ungefär så. Men för att närmare förklara mig: de andra blev oroliga över att ni dröjde här ute så länge och bad mig gå ut och kolla att ni fanns kvar och inte hoppat över bord.

Ludwig Ingen har väl anledning att göra det på en resa som denna.

Jerry Jag menar det. Samtidigt vore det väl onödigt om vi alla redan är döda.

Ludwig Du fäster något avseende vid den teorin?

Jerry Den är lika intressant i sin absurditet som hela vårt liv ombord. Den kan inte uteslutas, hur överklig den än är.

Elsa Den är omöjlig. Ludwig kan ju spela piano.

Jerry Du menar att det är beviset för att vi inte är döda? Det är onekligen ett starkt argument. Men vem kan inte spela piano hur bra som i helst i sömnen och drömmen?

Elsa Men ni hörde alla hur Ludwig spelade. Skulle ni då alla ha haft samma dröm?

Jerry Ni kunde inte vara mera övertygande, madame Lewenhaupt. Ändå vill jag inte direkt utesluta teorin att vi alla skulle vara döda, mest för att den är bestickande och intressant. Det blir intressant att höra de andras uppfattningar om saken.

Ludwig Ska vi gå in och höra efter? Vi var ändå redan på väg in.

Jerry Absolut. Låt oss göra de andra sällskap i baren. De borde alla vara där nu.

Ludwig Då kan också stewarden delta i diskussionen.

Jerry Precis! Efter er, mitt herrskap!

(De går alla tre in igen.)

Scen 7. Vid baren.

Bankettscenen är borta. I stället står alla och hänger vid baren.

Jerry (kommer in med Ludwig och Elsa i släptåg) Hallå, allesammans! Vår pianist här har fått en utmärkt idé! Han tror att vi alla är döda!

Benjamin Vilken befängd idé! Är det sant?

Mabel Det har jag misstänkt hela tiden. Jag visste att jag aldrig mer skulle få se min dotter; kommer jag fram till Amerika är hon säkert död.

Doris Menar ni allvar?

Ludwig Nej, det är bara en teori och en möjlighet, som jag fick genom Harolds intressanta slutsatser. Jag helt enkelt följde hans tankespår och drog konsekvenserna.

Harold Jag har faktiskt varit inne på samma möjlighet själv. Tänk om vi faktiskt alla är döda och att det är därför vi är här? Tänk om vi alla förolyckades i den där bilen och helt enkelt bara har förträngt minnet?

Robert Men skeppet är ändå verkligt, och vi lever. Vi andas, och jag känner av precis samma smärtor och skador av det förra världskriget som innan jag kom ombord. Jag vet inte hur jag kom ombord, men jag vet att jag kom ombord, och jag tror inte att någon av oss kan förneka den saken.

Doris Men tänk om vi verkligen alla är döda och har hamnat, som Harold säger, i Limbo, i ett ingenmansland mellan livet och döden. Ingen av oss var ju förberedd på döden, vi var alla inställda på att komma ombord, och så kom den där bomben och slog ner rakt på bilen. Var vi inte alla med i den bilen?

Harold Era tankegångar är helt relevanta, Miss Doris. Ingen kan bestrida att ni tänker rationellt.

Robert Men har vi alls någon möjlighet att få reda på sanningen?

Benjamin Det skulle väl vara om någon av befälet kunde närmare informera oss om saken.

Elsa Den enda representant för befälet som tillåtits oss är vår steward här.

Harold Nåväl, herr steward, har ni något att säga till våra spekulationer.

Walter Jag tror att det är bäst för er alla att ni fyller på med en drink.

Jerry En utmärkt idé! Lösningen på alla problem! Tänk på saken medan ni dricker och mår bra, så kommer ni på bättre tankar sedan! Det kunde inte vara bättre! (*får sitt glas påfyllt*)

Benjamin Jag tror verkligen att vi alla behöver en grogg.

Harold Men vad stödjer ni era intressanta teorier på? Har ni något belägg för dem?

Ludwig Nej, bara indicier. Hur vår resa är höljd i mystifikation. Det dimmiga vädret som aldrig lättar. Vi har aldrig fått se havet ännu. Vår isolering på vårt eget däck utan möjlighet till kontakt med andra däck, någon annan befälsperson än stewarden, den sällsamma generositeten för vårt välbefinnande utan anledning, den genomgående överkligheten i det hela, och inte minst att vi tillåtits lägga ut utan konvoj totalt oskyddad och utsatt för vilka ubåtsattacker som helst på ett hav som kryllar av fientliga ubåtar, medan ingen har sänkt oss.

Jerry Vänta bara. De kommer nog.

Benjamin Vi går så tyst och i skydd av ensamheten varför vi därför liksom passerar obemärkt förbi på detta stora hav. De tyska ubåtarna är ju bara intresserade av konvojer.

Harold Men varför detta enastående privilegium att åtnjuta specialskydd och liksom vara speciellt utvalda för att oantastligt föras över på krigets hav av bara mörker och död och mot en okänd destination...

Doris Är det inte Amerika?

Harold Jo, formellt är det det, men vi är långtifrån där ännu. Alla dessa sällsamma för att inte säga unika omständigheter får mig att i högsta grad ta er teori på allvar, herr Lewenhaupt.

Ludwig Det är likväl bara en teori.

Harold Men ingenting motsäger den – än så länge.

Benjamin Ni har ännu inte velat närmare kommentera våra spekulationer, Walter.

Walter Ju mindre sagt om er och världens situation, desto bättre.

Benjamin Det indikerar att ni vet någonting.

Walter Ja, jag vet för mycket.

Benjamin Och ni kan inte avslöja något av vad ni vet ens till vårt fromma?

Walter Ni får bida tiden an. Allt löser sig med tiden. Under tiden är det bästa råd jag kan ge er, var glada att ni lever.

Jerry Det åtminstone köper jag utan vidare och ämnar jag fira tills jag slocknar av naturliga skäl. (*fyller på sitt glas*)

Walter Och det gör ni rätt i. Jag önskar att era medpassagerare också kunde ägna sig åt samma princip.

Jerry Ge dem bara lite tid, så kommer de på bättre tankar och från sina deprimerande spekulationer om döden och vår belägenhet, och så glömmer de att bekymra sig.

Walter Det kan jag försäkra er alla, att er belägenhet åtminstone inte är någonting att bekymra sig för.

Doris Men kommer vi fram till Amerika?

Walter Det får ni se.

Harold Allt här är så symbolistiskt. Vi är nästan som ett representativt sällskap för hela mänskligheten i dess nuvarande tillstånd, mellan liv och död, mitt i brinnande krig, i ett historiskt skede som fullkomligt kommit av sig och bort från verkligheten, medan ingen vet vad detta kommer att leda till.

Jerry Det är lika bra det.

Ruben Är det? Menar ni, Jerry, att okunnighet om faktiska förhållanden är något att betrakta som positivt och eftersträvansvärt?

Jerry Det har jag inte sagt.

Ruben Men det är vad era ord innebär.

Jerry Upplys oss då om faktiska förhållanden, om ni vet bättre.

Ruben (vänder sig till alla) Det är mycket som talar för sannolikheten i Harolds och Ludwigs tendenser. Om man då skall dra de yttersta konsekvenserna av vad som framkommit och vad allting tyder på, kommer jag fram till följande slutsats: att det mycket väl kan vara riktigt att vi alla är döda och hamnat i en limboexistens mellan liv och död som varken är det ena eller det andra, som det ofta skildrats att blivit sådanas öden som avlidit mitt i sin verksamhet och fastnat i en osalig existens utan att kunna kommunicera med verkligheten och förklara vad som hänt dem och kunna åtgärda vad allt de lämnat ofullbordat bakom sig. Vi kan alla mycket väl ha hamnat i ett sådant kosmiskt vacuum av ingenting, av varken liv eller död, som spöken och osaliga andar, som bara fått drömmar att trösta sig med. Jag vill inte hävda att det är så, men om det skulle vara så tror jag aldrig att vi kommer att anlända till Amerika. Vi blir fast på detta mystiska fartyg för evigt och kommer inte ur fläcken, för evigt på väg mot en okänd destination utan att någonsin komma fram eller få veta vad destinationen eller avsikten var. Vi kommer då aldrig att få någon kontakt med befälet eller någon annan i sinnevärlden, utan vi kommer för alltid att röra oss i dessa små cirklar kring baren och våra hytter, matsalongen och sittsalongen och aldrig kunna komma vidare i våra spekulationer. Är det så det förhåller sig, steward?

Walter Jag är bara steward. Jag vet ingenting.

Ruben Hur hamnade ni själv här?

Walter Det har jag alltid undrat.

Ruben Har ni någonsin träffat befälet?

Walter Ni ställer för svåra frågor.

Ruben Det är inget svar på frågan.

Mabel Ni måste väl kunna svara på om ni någonsin haft något med befälet att göra?

Walter Jag vet bara att jag är här för att göra tillvaron för er så dräglig som möjligt.

Ruben Hur länge har ni hållit på med det? Har ni haft andra passagerare att ta hand om utom oss?

Walter Ack ja, det har förekommit många överfarter.

Ruben Vart?

Walter Till andra sidan.

Ruben Livet eller Atlanten?

Walter Båda.

Harold Plåga honom inte. Det är uppenbart att han vet lika litet som vi.

Walter Ja, jag är ett offer för omständigheterna precis som ni.

Ruben Vi tycks alltså inte bli klokare genom honom.

Ludwig Det är kanske lika bra då att acceptera att det är som ni tror och som allting tyder på: att vi är i Limbo och på väg mot ingenstans i ett mysterium mellan liv och död som aldrig kommer att kunna lösas mot en destination som aldrig kommer att bli bekant. Vi har hamnat i ett svart hål av existensen.

Harold Ja, det ser inte bättre ut.

Jerry Drick då och var glada åtminstone. Det finns ju sprit kvar i baren.

Robert Ursäkta mig, men tillåt mig att skilja mig från mängden och nyktra till en aning. Vi är ju ändå alla fullkomligt medvetna om verkligheten. Vi vet vad vi har lämnat bakom oss, och bara för att vi här som i ett gudasänt privilegium fått tillgång till fri sprit så ligger det en viss fara i att frånhända sig allt ansvar och bara hänge sig åt fria utsvävningar i ljusblått flumneri. Ursäkta nu att jag återkallar er till verkligheten, som jag minst av alla accepterar och omfattar själv; men ni, herr Lewenhaupt, är ju ändå på personlig flykt från nazismen och har kanske själv erfårit dess omänskliga fasor i form av koncentrationsläger och urskiljningslös förföljelse av judar, där de inte gjort någon skillnad mellan högutbildade och kvalificerade experter inom musik och vetenskap, fysik och matematik, filosofi och litteratur men hänsynslöst skurit alla över en kam och förnekat dem någon rätt till ett människovärde bara för att de kanske haft en droppe judiskt blod i sina ådror, så som till och med Einstein vid nazismens maktövertagande 1933 informerades om att om han någonsin återkom till Tyskland skulle han bli hängd i närmaste lyktstolpe, medan de demonstrativt bränner hans avhandlingar och skrifter i fysik bara för att han var jude – kan ni verkligen bortse från denna verklighet och ta för givet att vi lever i en dröm i ett limbo på väg från verkligheten ut i ingenstans? Jag kan inte förneka att jag upplevde det förra världskriget med alla dess fasor och överlevde med ett nödrop med bestående nervskador för resten av livet, men kan ni bara avfärda denna omänskliga grymma verklighet och hänge er åt en dröm om att verkligheten bara är en bluff och att ni är lyckliga nog att ha förpassats ut ur den?

Ludwig Problemet är inte bara verklighetens omänsklighet. Kärnan av problemet är att människan har blivit omänsklig.

Jerry Det där låter intressant. Förklara vad ni menar.

Ludwig Vi är alla människor och menar oss vara mänskliga och desto mer så, för att vi skiljts från den omänskliga verkligheten och lyckligt befinner oss förpassade ut i oändlighetens fria tidlöshetszon, men mänskligheten finns kvar där i den timliga

världen och lider alla fortfarande under förtrycket av en monstruös världsordning som avhumaniserats och denaturaliserats till oigenkännlighet genom teknologins, byråkratins och automatiseringens övertagande av kontrollen över världen, medan denna förgiftas av avgaser och giftiga kemikalier genom mediciner och miljöförstöring och naturen samtidigt lider av inskränkningar och utdöende arter av djur och natur, med massavverkning av skogar och ökenspridning, förgiftning av floder genom industriavfall och toxifieringen av själva luften vi andas genom industriernas ständigt förvärrade rökutveckling... Kort sagt, människan har blivit omänsklig, de flesta människor är omedvetna om det och finner sig i det och låter sig bli hjärntvättade till omänsklighet, medan vi ändå är lyckligt lottade som inser att hela mänskligheten blivit fullkomligt fördärvad genom sin egen skenande utveckling och sanslösa befolkningsexplosion...

Doris Är då mänskligheten dödsdömd?

Ludwig Se själv på verkligheten vi lever i! Se på kriget! Se på bombningarna av London! Se på den hämningslösa automatiseringen och masstillverkningen av förintelsevapen genom bomber och kanoner som alla länder deltar i frenetiskt! Vad kan det finns för hopp för en sådan idiotisk mänsklighet, som inte ens är medvetna om att de är offer för sin egen självdestruktiva dumhet? Vad kan rädda mänskligheten från dess egen självförintelse genom dumhet och ansvarslöshet?

Ruben En ledande fråga. Det givna svaret kan bara vara just mänsklighetens egen självförintelse genom sin egen dumhet och ansvarslöshet.

Robert Och tro mig. De båda världskrigen, där det förra var bara en försmak av det andra, som bara blir en försmak av vad som skall komma sedan som är dubbelt värre, tills hela större delen av mänskligheten har gått åt i sin egen självdestruktivitet, är bara en förvarning.

Jerry Ni låter då verkligen uppmuntrande och positiva. Då lyssnar jag hellre på vår gode stewards vishet, som helt enkelt ber oss att göra det bästa av saken och ta oss en drink till.

Benjamin Får jag fråga herr Lewenhaupt, om ni ursäktar min brist på finkänslighet, men då ni nämner allt världens elände och nästan gör en katalog av det, har ni själv haft erfarenheter av nazismens härjningar och förföljelser av oliktankande och judar? Har ni något judiskt själv?

Ludwig Svaret är nej. Jag är hundraprocentigt arier, men jag har sett härjningarna bland mina kolleger, och flera har begått självmord.

Benjamin Med era umbäranden och svåra erfarenheter som deltagare i motståndskampen i Frankrike med tydligen djupa ärr i själen, liksom Robert här, har ni själv blivit initierad i självmordsproblematiken? Jag menar, har ni själv nästan drivits till självmord?

Ludwig Jag håll faktiskt på att begå självmord, när min hustru kom och störde mig och avbröt avskedet. Därför är vi här.

Benjamin Tänkte ni hänga er?

Ludwig Inte alls. Jag hade satt på gasen i spisen och täckt för alla fönster.

Benjamin Självmord är väl den yttersta desperationsutvägen. All rationalism betecknar det som extremt dåraktigt och förkastligt och dessutom höjden av ansvarslöshet. Kan ni se några fördelar eller försvar för det alls?

Ludwig Faktum är att det är enbart hälsosamt att umgås med självmordstankar. Det ger en distans till en själv, att ställa hela sin existens och allt man levat för i fråga är en avancerad form av att nyktra till, man tvingar sig till att ta avstånd från sig själv och ställer sig utanför sin egen existens, och redan kejsar Marcus Aurelius insåg det ytterst sunda i att alltid vara beredd på att lämna allt i det yttersta avskedet när som helst. Man kan ändå inte ta någonting med sig. Döden är ingenting annat än det yttersta reningsbadet, vare sig man företar sig det i praktiken eller bara mentalt och andligt.

Benjamin Så ni har omsatt era självmordsrankar med faktiskt ett försök till självmord till en sorts stoisk och nykter och i och för sig sund självmordfilosofi?

Ludwig Jag skulle snarare vilja kalla det ett dagligt umgänge med döden.

Benjamin Vad tycker er fru om det?

Elsa Jag kan dela hans liv men inte hans tankar.

Benjamin Ändå är ni en framstående musiker och håller fast vid musiken. Kan den ha räddat ert liv?

Ludwig Absolut. Flera gånger om. Även i den yttersta förtvivlan finns musiken alltid där som en evig vän som alltid väntar på dig med sin skönhet och tidlöshet som nästan en Guds röst direkt ur evigheten. Hade jag inte haft musiken hade jag varit förlorad för länge sedan.

Benjamin Likväl umgås ni fortfarande med självmordstankar ibland.

Ludwig Bara vid behov. De förblir alltid en reservutgång.

Elsa Jag gör mitt bästa för att förankra honom vid verkligheten och livet.

Benjamin Och det har ni hittills lyckats med. Och herr Lewenhaupt har ju faktiskt genom resans positiva verkningar kunnat börja spela igen. Vi måste få be er spela mera. Om det är något som passar för att förgylla och ackompanjera en tidlös existens och dess intima samhörighet med evigheten så är det ju vacker musik. Vill ni inte sätta er vid pianot igen, herr Lewenhaupt?

Ludwig Om ni insisterar så... Jag har ju faktiskt ingenting bättre att göra.

Benjamin Var så god. Då ber vi er med synnerlig innerlighet.

(Ludwig går ut och sätter sig vid pianot. Alla de andra slår sig ner bekvämt för att njuta.

Han drar i gång med Schumanns Fantasi opus 17.

Musiken och scenen tonar sakta ut i ingenting.)

Scen 8. Hytten

Ludwig Det känns som om hela världen hade råkat ut för en dödlig sjukdom, och fastän det inte är vårt fel känner vi oss skyldiga, om inte för annat så för att vi lever, när vi borde vara döda med så många andra. Men det värsta är att det är ingenting vi kan göra åt saken.

Elsa (kommer in) Du borde inte sitta här ensam och isolera dig, Ludwig. Det är ju i alla fall frisk luft där ute.

Ludwig Tror du det hjälper?

Elsa Mot vad? Mot din melankoli? Frisk luft hjälper mot allt.

Ludwig Inte mot världens dödliga sjukdom.

Elsa Du tar på dig för mycket. Världens tillstånd är inte ditt ansvar. Du är oskyldig.

Ludwig Vi är skyldiga för att vi lever när vi borde vara döda med alla andra oskyldiga som dött för att de stannade kvar.

Elsa Ludwig, du bara gräver ner dig i din sorg och melankoli utan att vara medveten om hur mycket glädje och inspiration du sprider med att ändå vara verksam med din musik.

Ludwig Du ser bara det positiva i allt medan jag aldrig kan blunda för eller glömma verkligheten. Den är mitt livs ofrånkomliga mardröm.

Elsa Den blir inte bättre av att du plågar dig med den.

Ludwig Jag plågar mig inte med den. Det är den som plågar mig.

Elsa Och var ser du den? Här ute på öppna havet? Den verklighet du plågas av existerar bara i din fantasi. Den är ett hjärnspöke. Verkligheten är den frihet vi ändå åtnjuter här ute på öppna havet i paradiset av vår lyxkryssare.

Ludwig Som vi inte vet om den är verklig.

Elsa Ludwig, försök vara rationell och realistisk. Vi har ändå ett liv, medan du förnekar dig det.

Jerry (kommer oförhoppandes in) Jaså, här är ni och gömmer er. Vi spelar kort där uppe. Varför kommer ni inte med?

Elsa Är det bara därför du bryter in?

Jerry Jag tror ni behöver en drink. Får jag bjuda på en drink? (*visar sin medhavda flaska*)

Ludwig Du med dina flaskor. Är du inte rädd för att bli alkoholist när du dricker så mycket?

Jerry Ingen fara. Det är jag redan. Det hör till yrket. Jag är redan professionell och kan inte bli mera kunnig på området.

Elsa Du är en gycklare.

Jerry Det ingår ju i biljetten. Baren är alltid öppen och vi får ta vad vi vill ha. Kompaniet bjuder. Vi är privilegierade som flyktingar från kriget och bör utnyttja situationen. Man måste ju även i de mest trängda lägen åtminstone göra det bästa av saken.

Ludwig Naturligtvis har du rätt, men jag vidhåller ändå att whisky borde man dricka med en viss återhållsamhet, liksom det inte heller är hälsosamt att ta medicin i för stora doser.

Jerry Håll du dig till dina doser, så håller jag mig till mina.

Elsa Varför kom du ner hit egentligen?

Jerry Vi blev oroliga för er där uppe när ni inte kom till middagen. Vi fruktade att ni kanske begått kollektivt självmord eller fastnat i alltför djupa depressioner.

Ludwig Våra depressioner kan inte bli djupare, åtminstone inte min, men det var inte därför vi valde att stå över middagen.

Elsa Vi behövde vila oss och ta igen oss. Man blir däst av att äta för mycket, medan fasta alltid är hälsosamt.

Jerry Ja, i stället för att äta kan man ju alltid dricka. (*dricker direkt ur flaskan*) Är det säkert att ni inte vill ha?

Ludwig En liten hutt kan inte skada.

Jerry Så ska det låta. (*häller upp ett litet glas åt honom*)

Elsa Det blir på fastande mage, Ludwig.

Jerry Då gör den desto mera susen.

Elsa Varför dricker du egentligen, Jerry? Är det för att få distans till vår omöjliga situation?

Jerry Mer för att inte bekymra mig så mycket om den. Om man är påverkad kan man ju åtminstone skämta om den. Den är ju i själva verket groteskt rolig. Här flyter vi omkring på oceanen helt skyddslösa och allena som ett *gefundenes Fressen* för hela den tyska ubåtsflottan att torpedera, vilket den inte gör av någon anledning, kanske just för att vi är ensamma utan konvoj, så att de därför inte bryr sig om oss och vi lugnt kan slinka undan över till Amerika, medan vi kanske ändå aldrig kommer dit. Vad tror ni, Ludwig?

Ludwig Jag tror vi kommer fram dit till slut, fastän vi färdas så långsamt och trots kriget med alla hotande ubåtar, men mig kvittar det faktiskt lika. Jag har redan försökt begå självmord ett antal gånger, och jag hade lyckats i London om inte min kära hustru avbrutit mig, så om vi blir torpederade och går till botten passar det mig lika bra som att komma fram till Amerika och där tvingas fortsätta leva under hårdare villkor än i det kulturella Europa. Amerika har ju inget Paris och inget Wien och inte ens något London.

Jerry I stället har vi New York, som Europa inte har någon motsvarighet till.

Ludwig Men jag känner ingen där.

Jerry Ni känner mig. Det räcker för att få många kontakter. Det vimlar av landsflyktiga kultureuropéer i New York. Ni skulle lätt få de rätta kontakterna i Carnegie Hall.

Ludwig Det får vi se när vi kommer så långt.

Elsa Jag är säker på att vi kommer fram och att du kan fortsätta arbeta där,
Ludwig.

Ludwig Frågan är om jag vill det så länge kriget pågår.

(Det knackar på dörren och någon vill komma in.)

Jerry Här kommer nästa besökare och undrar vart vi har tagit vägen och hur det går för oss.

Robert Jaså, här är ni alla och gömmer er. Varför kommer ni inte upp? Skulle du inte hämta upp dem, Jerry?

Jerry Vi fastnade här med flaskan.

Robert Jag ser det. Det finns mera flaskor där uppe.

Jerry Vi har ingen brådska så länge den här flaskan räcker.

Elsa Är det er terapi, för att bearbeta situationen med kriget och det ständiga undergångshotet på havet och vår akuta ovisshet om den verkliga situationen?

Robert Finns det någon annan möjlighet? Vad mig anbelangar är vi alla hopplöst förlorade. Vi vet inte vem som fört bort oss eller varför, vi vet inte om vi är levande eller döda, vi vet ingenting om vår destination, och skeppet tycks fört av en ödets makt snarare än av ett obefintligt befäl som vägrar ha kontakt med oss.

Jerry Av säkerhetsskäl, påstår stewarden.

Robert Jag tar det som ett skämt eller i bästa fall en bortförklaring. Jag är säker på att vi aldrig kommer fram till Amerika. Då är det lika bra att som Jerry utnyttja situationen till frekventering av baren.

Elsa Är det inte lite onödigt att ge upp så där i förväg och ignorera att det alls kan förekomma något hopp?

Robert Min fru, jag har varit med förut. Jag vet vad verkligheten handlar om. Det syns inte, men världen är fördömd och har varit det sedan länge, för att vara exakt åtminstone sedan det förra världskrigets utbrott. Det finns inget hopp för människan. Hon är hopplöst självdestruktiv. Vi seglar på ett hav av minor och fientliga ubåtar, som längtar efter att få sänka oss.

Ludwig Varför sänker de oss då aldrig?

Robert En befogad fråga. Glöm inte att vi kanske inte existerar. Vi är kanske alla redan döda. Vår existens här ombord är kanske bara en dröm, kanske rentav en önskedröm, en illusion, ett fåfängt önsketänkande, en hägring som när som helst kan visa sig vara bara luft – eller faktiskt bevisa sig vara en verklighet genom en torped från en ubåt, och i så fall blir vi verkligen alla döda med besked. Det är kanske i själva verket det enda vi har att hoppas på.

Jerry Robert är den klokaste av oss. Han har varit med förut. Han fick sitt liv förstört redan av det förra världskriget och har aldrig mera blivit normal, så han vet vad han talar om när han genomsådar en verklighet som inte finns, som bara är en illusion, en överklig dröm, som vi dock kan förgylla med den faktiskt tillgången till obegränsad sprit och av den bästa tänkbara sorten med mest bara kvalificerad whisky. Jag ser det som en ära, Robert, att vi är kolleger i samma båt.

Robert Hoppas du också på ett uppvaknande genom en torped?

Jerry Faktum är, att en sådan torped faktiskt skulle bevisa att vi ändå var levande fram till denna stund och att vår existens här ombord inte bara var en dröm utan en verklighet som överträffade drömmen.

Ludwig Jag tror det är dags för mig att fylla på mitt glas och hålla er sällskap.

Jerry Så skall det låta! Du börjar bli klok och lära dig, Ludwig!

Ludwig Man lever bara en gång.

Robert Även det är relativt. Det har aldrig bevisats att man inte har en ny chans efter döden. Många lever bara för den chansen, i synnerhet i dagens tider. Många hälsar döden som en befriare, vare sig de ser den chansen eller inte. Det är också en sorts realism.

Elsa Nu börjar ni bli väldigt metafysiska.

Robert Det är meningen. Just det är kanske meningen med vår absurda resa, att vi skulle inse och lära oss något av den metafysiska verkligheten som något överlägset den timliga.

Jerry Skål! Det finns mera kvar om era glas är tomma.

Robert Vår dam här har inte fått sig någon drink ännu.

Elsa Tack, jag väntar så länge. Det är inte bra att dricka på fastande mage.

Jerry Tvärtom. Det är då det har den bästa effekten.

Robert Här kommer en annan melankoliker. (*Harold har just kommit in.*)

Harold De är oroliga för er där uppe.

Jerry Välkommen, Sir Harold. Ni ser ut att behöva en drink.

Robert Hur visste ni att vi var här?

Harold Vi antog att ni var här, eftersom vi sände Jerry och er ner efter paret. Jag hörde röster, så jag brydde mig inte om att knacka.

Jerry Hur ter sig det svarta hålet där uppe vi är på väg att åka ut för?

Harold Vilket svarta hål?

Jerry Ni liknade vår resa vid det gradvisa försvinnandet in i ett svart hål, och det svarta hålet är väl hela universum. Vi kommer ju knappast ifrån det.

Harold Ingenting nytt. Vi tror fortfarande vi kan få lite extra information från stewarden, men han bara slingrar sig.

Jerry Så länge han bjuder på drinkar sköter han sitt jobb.

Harold Men vad är hans jobb? Att vägleda oss in i det svarta hålet?

Robert Jag tror inte vi kan helt utesluta den möjligheten att vi ändå fortfarande befinner oss i verkligheten och att stewarden bara är en vanlig anställd, som han säger.

Jerry Vi får svaret på frågan när vi blir torpederade, hade vi just kommit fram till.

Harold Ni låter som om ni längtade efter den incidenten.

Robert I värsta fall blir vi då uppfiskade och räddade av ubåtsbesättningen.

Ludwig Vi har tyvärr blivit ganska defaitistiska här, Sir Harold. Kan ni se ljusst på situationen?

Harold Varken ljusst eller mörkt. Hela världen är ju illa ute, mänskligheten håller ju på att utrota sig själv, men vi lever och har ännu möjlighet att göra det bästa av saken.

Jerry Ta nu äntligen er drink, Sir. Mår de andra bra där uppe?

Harold Annars hade jag inte vågat lämna dem.

Robert Det slår mig att det här påminner om en scen ur en film med bröderna Marx, där fler och fler kommer och besöker en hytt så att trängseln ständigt blir mera kritisk.

Jerry Vi behöver inte trängas ännu, men om whiskyn tar slut är jag rädd att vi måste evakuera hytten.

Ludwig Det är kanske lika bra att vi gör det genast innan det blir för trångt.

Jerry Vänta litet. Vi måste åtminstone dricka upp whiskyn först.

Benjamin (kommer in) Mår ni alla bra här?

Jerry Välkommen, Benjamin! Ser vi ut att må dåligt?

Benjamin Då fler och fler försvann hit ner började vi misstänka att ni höll på att fira någon fest.

Jerry Och därför kom ni ner för att få vara med. Välkommen. Det gjorde ni rätt i.

Benjamin Har ni möjligen kommit till rätta med problemet med vår resa?

Jerry Vad är problemet?

Benjamin Att vi inte vet någonting om den, att vi är prisgivna åt försynens godtycke, att ingen informerat oss om vår destination eller resans tidtabell, och att skeppets befäl verkar i det närmaste obefintligt.

Robert Bara för att vi inte sett dem behöver det inte betyda att de inte existerar. Någon håller ju ändå på och manövrerar och styr fartyget.

Benjamin Alltså har ni inte kommit någon vart med problemet.

Jerry Det behövs inte, så länge vi har fri whisky.

Benjamin Förr eller senare måste en tillnyktring träda in.

Jerry Den dagen den sorgen. För mig får fyllan gärna hålla på ända tills vi kommer fram till New York.

Benjamin Så det tror ni fortfarande att vi kommer att göra?

Jerry Varför skulle vi inte göra det? Ingenting bevisar att vi inte kommer att göra det, så länge vi inte blir torpederade.

Benjamin Ursäkta mig, Jerry, men så länge vi kör på och så här långsamt och utan eskort kommer risken för att vi blir torpederade och sänkta hela tiden att bli mera överhängande.

Ludwig Jag har aldrig haft några invändningar mot ett snabbt och effektivt slut på livet.

Benjamin Tänk på de andra. Ni har medpassagerare.

Robert Jag tror att vi alla är ganska stoiskt oberörda inför döden som prospekt. Vi har ju levt med döden ända sedan blitzen började, och vi har aldrig sluppit dess omedelbara och riskabla närhet under hela resan.

(Det knackar försiktigt.)

Elsa Någon vill in.

Benjamin Det låter som en alldeles för försynt knackning för att vara någon av oss.

Robert Öppna och se efter.

Elsa (öppnar. Stewarden visar sig. Alla häpnar.)

Walter Ursäkta att jag stör i er gemytliga sammankomst, men jag har tyvärr en beklaglig nyhet.

Ludwig Vad har hänt?

Walter En av era medpassagerare har gått över bord.

Jerry Vem?

Walter Ruben Vanderbilt.

Benjamin Den förste som ifrågasatte verkligheten av vår belägenhet. Han som hade gett upp om mänskligheten.

Jerry Hur upptäckte ni det?

Walter När han inte kom till middagen gick jag ner till honom för att höra om han var sjuk. Ingen öppnade när jag knackade. Då gick jag in. Då hittade jag hans avskedsförklaring.

Robert Vad säger den?

Walter Jag har den här. Jag tror han hade velat att jag läste upp den.

Robert Var så god.

Walter (läser från en lapp) "Ursäkta mig, men jag står inte ut längre, med ovissheten, med spänningen, med oron över att inte få veta någonting, och jag tror att vi har lika liten chans som mänskligheten. Jag vill inte vara med längre. Ursäkta mig." Och hans egenhändiga underskrift. Det är allt.

Jerry Vad ska rederiet säga om det? Ett självmord ombord är dålig reklam. Det blir väl undersökning och förhör när vi kommer i land.

Walter Jag är rädd för det, även om avskedsbrevet säger allt.

Ludwig Han var fullt berättigad att ta sitt öde i egna händer. Jag förstår honom.

Elsa Men vad innebär detta för vår resa?

Walter Det är därför jag har sökt upp er, för att informera er om, att de andra väntar på er i baren. De vill diskutera saken. Det finns nämligen en möjlighet.

Jerry En möjlighet till vad?

Benjamin Nu om någonsin skulle det föreligga anledning till kontakt inte bara med befälet utan även med radiokontakt i land.

Walter Det är just det det handlar om. Vi har telegraferat med rederiet, och de har erbjudit er alla en utväg ur denna penibla situation.

Benjamin Och befälet?

Walter Befälet är med på förslaget. Ni skulle alla kunna få direkt eskort i land på mycket kortare restid om ni skulle acceptera att tillbringa resten av överfarten i en ubåt.

Jerry (bryter tystnaden av allas funderingar) Nej tack. Jag stannar hellre kvar ombord och njuter av resans förmåner. En ubåt skulle bara ge mig klaustrofobi.

Ludwig Mig också.

Walter Det är det de andra ville tala med er om i baren.

Benjamin Vad är deras mening?

Walter De har delade meningar, men det tycks föreligga en majoritet för att stanna kvar ombord.

Robert Då går vi upp och träffar dem, så får vi avsluta kvällen med en upprivande diskussion om våra framtida öden.

Walter Bra. Ta det lugnt bara, mina herrar, och ta god tid på er. Det är ingen brådska. Baren är öppen hela natten, och de andra är också ganska obeslutsamma. Jag ska meddela dem att ni kommer.

Robert Tack, Walter. (*Stewarden avlägsnar sig.*) Det var en oväntad vändning. Vill vi verkligen fortsätta denna outhärdliga ödesresa?

Ludwig Det är frågan.

Jerry Om det bara blir du och jag, Ludwig, vill vi då vara ensamma passagerare kvar ombord?

Elsa Jag stannar med er i så fall.
Benjamin Jag tror Robert är lika obeslutsam som jag.
Jerry Jag har ett annat förslag.
De andra Nå?
Jerry Jag föreslår att vi alla tar oss ett glas till innan vi går upp i baren.
Robert (gladare) Nog med förslag!
(*Stämningen blir lättare, och Jerry fyller glatt på allas glas.*)

Scen 9. Baren.

Herbert Om situationen var sjuk tidigare så har den nu blivit akut.
Mabel Vad tror ni de andra säger?
Doris Jag tror de flesta kommer att vilja stanna kvar ombord.
Herbert Och fortsätta denna mardrömsresa med risk för att bli torpederade när som helst?
Doris Vi har klarat oss så här långt.
Herbert Betänk, att ubåtslösningen omedelbart skulle placera oss alla utom all risk, medan vi samtidigt skulle komma betydligt snabbare och säkrare fram till New York.
Mabel Så ni tror inte att även ubåtslösningen kunde vara en del av vår stora överkliga dröm om verkligheten?
Herbert Jag tror inte att stewarden bara hittar på.
Doris Här är han nu.
Walter De kommer. De skall bara dricka upp först.
Herbert Höll de på att fira något?
Walter Nej, men Jerry hade tagit en flaska whisky med sig ner.
Mabel Då är de åtminstone förberedda.
Doris Jag slår vad om att de alla vill stanna kvar ombord. Jerry vill ju inte missa sin fria tillgång till baren.
Mabel Här är de nu. (*De andra träder in.*)
Doris Nå, vad säger ni, pojkar? Är det inte en läskig situation?
Herbert Ett självmord är ingenting att skämta om, Mabel. Det är faktiskt den allvarligaste av alla mänskliga åtgärder och alltid föranledd av det mest allvarliga och svårbotliga av alla mänskliga tillstånd.
Harold Doktorn har talat.
Herbert Ni måste inse situationens allvar. En av oss har valt att ta sig själv av daga i förtvivlan över den situation som vi alla är i, ensamma på ett hav översållat av fientliga ubåtar, utan någon kontakt med befälet och med bara en steward att ta hand om oss. Vi vet att vår destination är New York, men vi vet inte om vi någonsin kommer fram dit, då till och med denna kryssning har bragts i tvivelsmål och betvivlats vara verklig. Ruben var den av oss som först framkastade hypotesen att vår resa i själva verket skulle vara ett inbillningsfoster och i bästa fall rent

önsketänkande, då vi alla mycket väl skulle ha kunnat förolyckats i bilen som bombades på väg ut från London, där ingen av oss har något minne av att ens ha varit med.

Walter Kanske jag äntligen kunde förklara en del av mysteriet. Vi har ju nu varit i kontakt med hamnmyndigheterna i New York, som faktiskt lyckats besvara en del frågor om er belägenhet. Man har upplyst mig, att då fartyget ändå var klarerat och skulle till New York med en hemlig last ombord som krävde absolut sekretess, gick man med på att ta sig an de olyckliga strandade passagerare som med nöd och näppe undgått att bli bombade på vägen ut från London. Man ställde detta fartyg till förfogande för att underlätta den svåra situationen för rederiet.

Benjamin Betyder det att vi är skeppets enda passagerare?

Walter Ja.

Benjamin Och besättningen? Finns det någon sådan? Har vi någon chans att någonsin få någon kontakt med befälet?

Walter Så fort ni kommer i land. Märk väl, att detta fartyg är hemligt och sekretessbelagt för sin ovärderliga last, som måste fram till Amerika intakt utan att ha avslöjats av någon.

Harold Så det är ingen idé att vi ens frågar vad lasten kan handla om.

Walter Nej. Jag vet det inte själv.

Harold Får man åtminstone fråga så mycket, om lasten skulle ge anledning för tyskarna att vilja sänka skeppet?

Walter De känner inte till den. Ingen känner till den. Därför kan jag inte svara på frågan.

Robert Jag påminner mig, att 'Lusitania' sänktes i det förra världskriget av tyskarna för att detta stora passagerarkryssningsfartyg smugglade med sig sprängvapen ombord, som Amerika försökte smugla till England under sken av att det var ett neutralt passagerarfartyg som inte fick beröras av kriget.

Benjamin Dess sänkning med tusentals passagerare ombord blev en avgörande anledning för Amerika att gå med i kriget.

Harold Vi har väl åtminstone inte hemliga sprängmedel ombord i lasten?

Walter Inte vad jag vet. Man lärde sig av 'Lusitania'.

Herbert Till saken! Vill vi stanna kvar ombord eller acceptera att bli förda med ubåt i säkerhet ända fram?

Ludwig Ingen ubåt tillhandahåller ett piano. Jag stannar kvar.

Elsa Jag också.

Jerry Jag vill inte överge baren så lätt. Ingen ubåt har någon bar heller.

Robert Ännu mindre någon whisky.

Jerry Just det. Jag kan inte riskera att förlora det som jag har här.

Robert Jag stannar med er för att hålla er sällskap.

Herbert Även om bara några få skulle föredra ubåtsalternativet skulle detta kvarstå just för dessa få. Ingen behöver följa med som inte vill.

Mabel Jag trivs i min hytt och vill helst inte släppa den för betydligt trängre förhållanden på en ubåt, där man knappast ens skulle få vara för sig själv.

Doris Jag tar risken att kanske bli torpederad, vilket framstår som mycket mera spännande än att få resan avbruten och omedelbart komma fram till New York. Detta är ett äventyr. Jag vill inte missa det.

Herbert Sir Harold?

Harold Det är kanske den avgörande frågan. Det mänskliga intresset är starkare ombord under livsfara än instängt i en klaustrofobisk ubåt.

Herbert Betyder det att ingen vill acceptera erbjudandet?

Jerry Det verkar så, doktorn.

Ludwig Jag förstår kanske Ruben bättre än någon annan här, då jag själv varit i färd med att begå självmord. Det är sant som doktorn säger. Ett självmord är den yttersta mänskliga tragedin, ty liksom man räddar en hel värld om man räddar någons liv, så förintas en hel värld om någon begår självmord. Jag stannar gärna kvar ombord, och om det är suicidalt så är det åtminstone inte frivilligt.

Harold Det är modigare att anta utmaningen och stanna kvar ombord under kontinuerlig livsfara, än att satsa på säker leverans i en ubåt som ett bekvämare alternativ för den late och passive.

Benjamin Jag håller med om att det kunde visa sig mera intressant och uppbyggligt för karaktären att fortsätta följa denna livsfarliga resa.

Jerry Beklagat, doktorn. Ingen vill följa era hälsosamma råd. Vi vill stanna kvar ombord och dricka whisky.

Herbert Det länder ändå rederiet till heder att ha lyckats organisera ett alternativ.

Harold Absolut.

Benjamin Tänker ni inte själv acceptera det?

Herbert En läkare överger aldrig sina patienter. Vi sitter alla i samma båt, och jag har accepterat ett visst ansvar för er alla, i synnerhet efter Ruben Vanderbilts självmord. Det får inte inträffa ett till. Därför stannar jag med er.

Robert Tror ni att det föreligger någon risk för ytterligare ett?

Herbert Ruben befann sig inte i någon svårare belägenhet än någon av oss. Om han kunde göra det kan vem som helst göra det. Vem som helst kan umgås med självmordstankar, och bara om han delar dem med andra kan han betecknas som utom all risk. Nästan alla som begår självmord och som lyckas med det begår det slutligen för att de inte hade någon att tala med i det kritiska avgörande ögonblicket, när beslutet tas och handlingen begås.

Robert Ni låter som om ni talade av erfarenhet.

Herbert Det gör jag.

Ludwig Som jag sade, jag förstår Ruben och hans handlingssätt. Vad är vi människor inför världen idag? Vad är vi inför denna värld vars ledande makter nu för andra gången på tjugofem år insisterar på att försöka offra hela mänskligheten i ett meningslöst världskrig? Vad är detta fartyg annat än en försvinnande fläck på havet inför evigheten? Vem bryr sig om oss? Som Ruben påpekade, ingen av oss har någon anhörig i land som bryr sig om oss. För världens regerande myndigheter är vi bara en siffra om ens det, och om vi förolyckas blir vi bara en bock i statistiken. Det sägs att Stalin cyniskt yttrat sig om avrättningar, att ett mord är ett mord men att en

miljon mord bara är statistik. Ruben vägrade acceptera sig själv som bara en siffra. Men som levande människa och existerande på denna gradvis försvinnande båt, vad är jag med all min anrika österrikiska kultur och pianistiska kunnande med min universella världsrepertoar, vad är jag inför denna monstruösa automatiserade mekaniserade och robotiserade nya värld av apokalyptiska iscensättningar av massmord på löpande band mer än en försvinnande siffra, som kanske till och med inte räknas i statistiken? Mot allt detta nivellerande av det mänskliga protesterade Ruben med sin maximala rätt och kraft som individ på det enda möjliga sättet som trängd i en återvändsgränd av ett hörn med att begå självmord, som var hans enda slutgiltiga möjlighet till protest emot evigheten.

Jerry En annan försäkran mot självmord är att inte vara nykter. Det är bara alltför nyktra personer som begår självmord i allmänhet.

Robert Menar du att bara de ser någon anledning?

Jerry Ungefär så. Anledningarna finns alltid där och är minsann alltid tillräckliga och blir över, men under påverkan glömmer man vanligen hälsosamt att de finns.

Herbert Det ligger faktiskt något i vad Jerry säger.

Ludwig Även musiken är vanligen tillräckligt upplyftande och berusande, om den är äkta, för att skingra medvetenheten om alltings elände. I stället lyfts man upp till ideella nivåer av en bättre värld av andlighet.

Benjamin Det var länge sedan vi hörde er spela, herr Lewenhaupt. Vad sägs om en liten traktering?

Harold Bara för att skingra alla eventuella tankar på självmord.

Ludwig Vad vill ni höra? Några önskemål?

Mabel Något romantiskt.

Harold Men inte Chopin. Han är för melankolisk.

Benjamin Och inte Bach. Han är för torr.

Robert Gärna Mendelssohn eller Schumann.

Ludwig Mendelssohns musik har ju förbjudits i hela det tredje riket för hans judiska anors skull. Det gör honom, en död kompositör som dog alldeles för tidigt bara 38-årig, till en martyr för det dominerande politiska etablissemangen i Europa, som därmed skändar honom efter hans död.

Harold Det säger något om all politikens inneboende och hopplösa barbari.

(Ludwig går ut och sätter sig vid flygeln, och snart klingar Mendelssohns "Lieder ohne Worte", medan de andra sätter sig bekvämt till rätta.)

Göteborg 5-7 november 2019,
med tillägg 23.12
och april 2020.